

Täysistunto

Tiistai 26.2.2019 klo 14.04—21.21

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta ja asevelvollisuuslain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 139/2018 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

18.30 **Silvia Modig vas:** Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä ainoastaan Jehovan todistajat ovat nykyisen vapautuslain perusteella saaneet vapautuksen asevelvollisuuden suorittamisesta heidän vakaumukseensa perustuen. Muut aseistakieltäytyjät on puolestaan tuomittu rangaistuksiin. Tämän lain hyväksyminen sinänsä korjaisi tämän yhdenvertaisuusongelman. Me vasemmistoliitossa katsomme, että yhdenvertaisuus on tavoiteltava tila, mutta korjaisimme ongelman toisin.

Hallituksen esitys on ongelmallinen perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta. Hallituksen ehdotus ei ratkaise niiden mielipidevankien ongelmaa, jotka uskontonsa tai vakaumuksensa takia eivät katso voivansa suorittaa ase- tai siviilipalvelusta ja jotka sen vuoksi tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai valvontarangaistukseen. Tämä esitys tuokin Jehovan todistajat uutena ryhmänä asevelvollisuus- ja siviilipalveluslain rangaistussäädösten piiriin ja lisää todennäköisesti siten vapausrangaistuksiin tuomittavien totaalkiellettyjen määrää.

YK:n ihmisoikeuskomitea on toistuvasti kiinnittänyt Suomea koskevissa maaraporteissaan huomiota siihen, että Jehovan todistajien poikkeuskohtelua ei ole laajennettu koskemaan muita aseistakieltäytyjäryhmiä. Lisäksi YK:n ihmisoikeuskomitea on kiinnittänyt huomiota siviilipalveluksen rangaistusluontoiseen keston ja aseistakieltäytymisoikeuden tunnustamiseen vain rauhan aikana. Näistä syistä vasemmistoliitto esittää hyväksyttäväksi seuraavaa lausumaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen, jolla siviilipalveluksen kesto lyhennetään tulevaisuudessa, ja että lainsäädännössä luovutaan aseistakieltäytyjille langetettavista vapausrangaistuksista.”

Arvoisa puhemies! Suomessa, mielipiteen ja uskonnon vapauden maassa, jokaisella on oikeus omaan vakaumukseensa, ja jos oma vakaumus estää sinua, tuo sinuun ajatuksen siitä, että sinä et halua tarttua aseisiin, niin siihen jokaisella on oikeus ilman, että menettää vapauttaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

18.32 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! En koe tätä ongelmaa vasemmistoliiton esittämällä tavalla vaan olen siitä periaatteellisesti ja rakenteellisesti täysin eri mieltä. Oikeus on ennen velvollisuutta vain sanakirjassa. Ymmärtäisin sen, jos jonkun vakaumus kieltää aseiden käytön, mutta sitä on mahdotonta käsittää, miten se vakaumus voi kieltää aseettoman palveluksen tai siviilipalveluksen.

Tämä esitys on pienehkö mutta periaatteellisesti tärkeä. On kestävä ajatus myös se, että jollain tietyllä uskomusjärjestelmällä olisi erivapaus kaikkia muita velvoittavasta velvoitteesta. Lakeja voi olla vain yksi, ja sen on oltava meille kaikille sama.

Silti tämä ajatus on kannatettava, ja ajatuksena tätä voisi laajentaa muuhunkin niin sanottuun positiiviseen syrjintään eli erityiskohteluun. Sellaiset järjestelyt pitäisi lähtökohdaisesti poistaa ja estää sellaisten syntyä jatkossa.

18.33 **Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Modig tuossa edellä totesi, tällä esityksellä nyt lähdettiin ratkaisemaan sitä ongelmaa, että kaikkia vakaumuksia ei tällä hetkellä ole yhdenvertaisesti kohdeltu, sillä tavalla, että nyt myös Jehovan todistajia koskee tämä asevelvollisuuden suorittaminen, eikä sillä toisella tavalla, että olisimme samalla tavalla vapauttaneet sitten myös muut, joilla on syvä vakaumus, on se sitten passifistinen vakaumus tai mikä tahansa. Valiokunnassa tästä keskusteltiin, tai se oli yhtenä vaihtoehtona, mutta nyt esitys kuitenkin sitten meni tähän suuntaan, että jehovia ei enää vapauteta mutta toisaalta ei laajennettu sitä vapautettavien piiriä.

On tärkeätä, että mietintöön nostettiin se, että selvitetään sitä maanpuolustusvelvollisuuden laajempaa kehittämistä ja vahvempaa eriyttämistä asevelvollisuudesta, jotta jokaiselle löytyy paras tapa täyttää maanpuolustusvelvollisuus, sekä harkitaan laaja-alaisemmin menettelyjä erilaisten vakaumusten paremmaksi huomioimiseksi uskonnon- ja omantunnonvapauden paremmaksi toteuttamiseksi, sillä nyt, niin kuin tuossa tuli esille, meillä on tilanne, jossa meillä on muitakin ryhmiä, jotka kokevat, että he eivät halua tätä asevelvollisuutta suorittaa. Sinänsä meillä on siviilipalvelus olemassa, mikä on erittäin hyvä, mutta se on nyt tällä hetkellä rangaistuksenomainen, se on kestoltaan paljon pidempi. Sen takia valiokunnassa olisimme halunneet nostaa tämän asian, mutta koska siviilipalvelus ei ole puolustusvaliokunnan alaista vaan se on työ- ja tasa-arvovaliokunnan toimenkuvaan kuuluvaa, niin emme voineet valiokunnassa tätä lausumaa tähän nostaa vaan se täytyy tehdä nyt tässä salissa, ja kannatan siis tuota edustaja Modigin tekemää esitystä.

Kaiken kaikkiaan on hyvä muistaa, että tietysti maanpuolustusvelvollisuus on laajempi käsite kuin aseellinen maanpuolustus, ja olisikin hyvä miettiä, miten me pystyisimme mahdollistamaan jokaiselle suomalaiselle tavan suorittaa maanpuolustusvelvollisuutta, laajentamaan sitä pikemminkin kansalaispalvelusvelvollisuuden suuntaan, jolloin se ei olisi myöskään niin kytketty tähän maanpuolustus-termiin. Me tiedämme, että kriisitilanteissa on paljon sellaisia tehtäviä ja tarpeita, joissa jokaisella kansalaisella olisi oma roolinsa ja tärkeä paikkansa, liittyvät ne sitten ympäristökatastrofien torjuntaan, liittyvät ne huoltovarmuuden ylläpitoon, liittyvät ne vaikka tällaisen hybridivaikuttamisen, informaatiovaikuttamisen ja siihen liittyvän puolustus- ja vastustuskyvyn lisäämiseen.

18.36 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kannatan tätä edustaja Modigin tekemää lausumaa — sitten myös, kun se tulee tänne saliin — seuraavista syistä:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

Siviilipalvelukseen voi hakeutua normaalioloissa hakemuksen perusteella ilman vakaumuksen tutkintaa — siis ilman vakaumuksen tutkintaa. Vakaumuksen tutkinnasta luovuttiin sen jälkeen, kun Suomi sai siitä nuhtelut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta, ja sen perusteissa oli se ajatus, että kukaan ihminen ei ole riittävän hyvä, taitava arvioimaan ja tutkimaan jonkun henkilön vakaumuksen syvyyttä.

Nyt kuitenkin siviilipalvelusajan kesto on ongelmallinen, koska se ei ole yhdenvertainen ja sillä on rangaistuksen luonne. Tämä rangaistuksen luonne nimenomaan kohdistuu siihen, että joku ilmaisee vakaumustaan. Tässä on ristiriita, ja sen tähden pidän tätä edustaja Modigin esittämää lausumaa todella merkittävänä ja tärkeänä, että tämä asia vihdoinkin jollakin aikajänteellä saataisiin korjattua.

Kuulun itse niihin ihmisiin, jotka aikanaan 17-vuotiaana seisoivat yksin huoneessa, jossa oli kolme ammattisotilasta, jotka sitten tiukkasivat 17-vuotiaan pojan vakaumusta ja vaativat häntä esittämään vedenpitävät selitykset omalle vakaumukselleen. No, tuossa keskustelussa todettiin lopulta niin, että vakaumukseni näyttää olevan omakohtainen ja riittävän syvällinen, mutta rangaistukseksi siitä sain 12 kuukautta palvelusta. Se oli se tunne, joka siitä tuli, ja on edelleen.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, ihmettelen sitä, että meillä Maahanmuuttovirastoon, Migriin, on nyt palkattu tällainen vakaumuksen asiantuntija, joka pohtii turvapaikanhakijoiden vakaumuksen syvyyttä, kun he tulevat sinne ja ilmoittavat, että ovat kääntyneet Suomessa kristityiksi. Nyt näitä Migrin päätöksiä tulee sitten ajatuksella, että lausunnossa lukee: ”Vakaumus ei ole aito.” Minä vain kysyn, mikä on tämän ekspertin ammattitaito. Hän voi olla teologi, hän voi olla joku muu filosofi tai tohtori, mutta mikä on se mittari, jota hän käyttää arvioidessaan ihmisen sisimpiä tunteja? Tämä esitys, joka meillä tässä on, on luonteeltaan juuri sellainen, että tässä yhteydessä asiantuntijat toivoivat, että [Puhemies koputtaa] tähän esitykseen olisi sisällynyt myös tämän asian muuttaminen oikealle tolalle.

18.39 Silvia Modig vas: Arvoisa herra puhemies! Tässä edustaja Laukkanen kuvasi oman kokemuksensa kautta niitä kohtuuttomia tilanteita, mihin ihmiset ovat joutuneet ja joutuvat edelleen. Vakaumus on meidän jokaisen henkilökohtainen asia, sitä ei toinen voi kysänsäläistää. Meidän kuuluu kunnioittaa toistemme vakaumuksia. Aseisiin tarttuminen on erittäin iso kysymys, ja sen valinnan pitäisi olla jokaiselle henkilökohtainen ja vapaa valinta, miten sen tilanteen kanssa haluaa toimia. Henkilökohtaisesti ajattelen, että valtiolla ei ole oikeutta velvoittaa tai vaatia sitä keneltäkään.

Vakaumus voi olla uskonnollinen, tai kuten itselleni uskonnottomana ihmisenä, se on pasifismi. Ne molemmat ovat aivan yhtä arvokkaita. Maataan pitää voida palvella ja puolustaa suorittamatta asevelvollisuutta, ja siksi siviilipalvelus ei ole riittävä keino, puhumattakaan sen rangaistusluonteisesta kestosta. Maanpuolustusvelvollisuus pitäisi voida suorittaa monin eri keinoin, jotka eivät ole kytköksissä asevelvollisuuteen. Kuten edustaja Mikkonen täällä hyvin kuvasi, niitä keinoja palvella omaa maataan on monia.

18.40 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Yksi asia jäi vielä tässä sanomatta, kun aika loppui: se, että siviilipalvelukseen pyrkineiden henkilöiden maanpuolustustahto ja -halu on korkea. Kysymys on juuri tästä. Muistan, että kun omassa kuulustelussani kysyin näiltä sotilailta, kouluttaako armeija minut tappamaan ihmisen, niin he miettivät pitkään ja totesivat, että kouluttaa, ja siksi minä kieltäydyin siitä kunniasta. Mutta minun maanpuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 165/2018 vp

lustustahtoni on korkea. Ja kun he kysyivät, mihin minut sitten voidaan näissä tehtävissä laittaa, niin totesin, että jos niin hyväksi nähdään, niin voin toimia vaikka miinanraivaajana. Minulle ei ole ongelma se, että puolustan maatani, vaan se, millä tavalla saan sen tehdä, [Silvia Modig: Juuri näin!] vakaumukseni pohjalta.

18.41 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Tässä talossa tulee liian harvoin kiitettyä kollegaa hyvästä, erinomaisesta puheenvuorosta. Teen sen nyt ja kiitän edustaja Antero Laukkasta kahdestakin erittäin syvällisestä puheenvuorosta. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.